

*FELVÁLTJA-E A KÓD A JOGOT - AZ ALGORITMUSOK MINT
MAGATARTÁSIRÁNYÍTÁSI ESZKÖZÖK ÉS ENNEK KÖVETKEZMÉNYEI,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A PÉNZÜGYI SZEKTORRA*

ZŐDI ZSOLT , NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

TKP NVA 2021 – NEMZETVÉDELEM, NEMZETBIZTONSÁG ALPROGRAM

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA: ESZKÖZ VAGY TÁRS PÉNZÜGYEINK
INTÉZÉSÉBEN? C. WORKSHOP

2024 ÁPRILIS 12

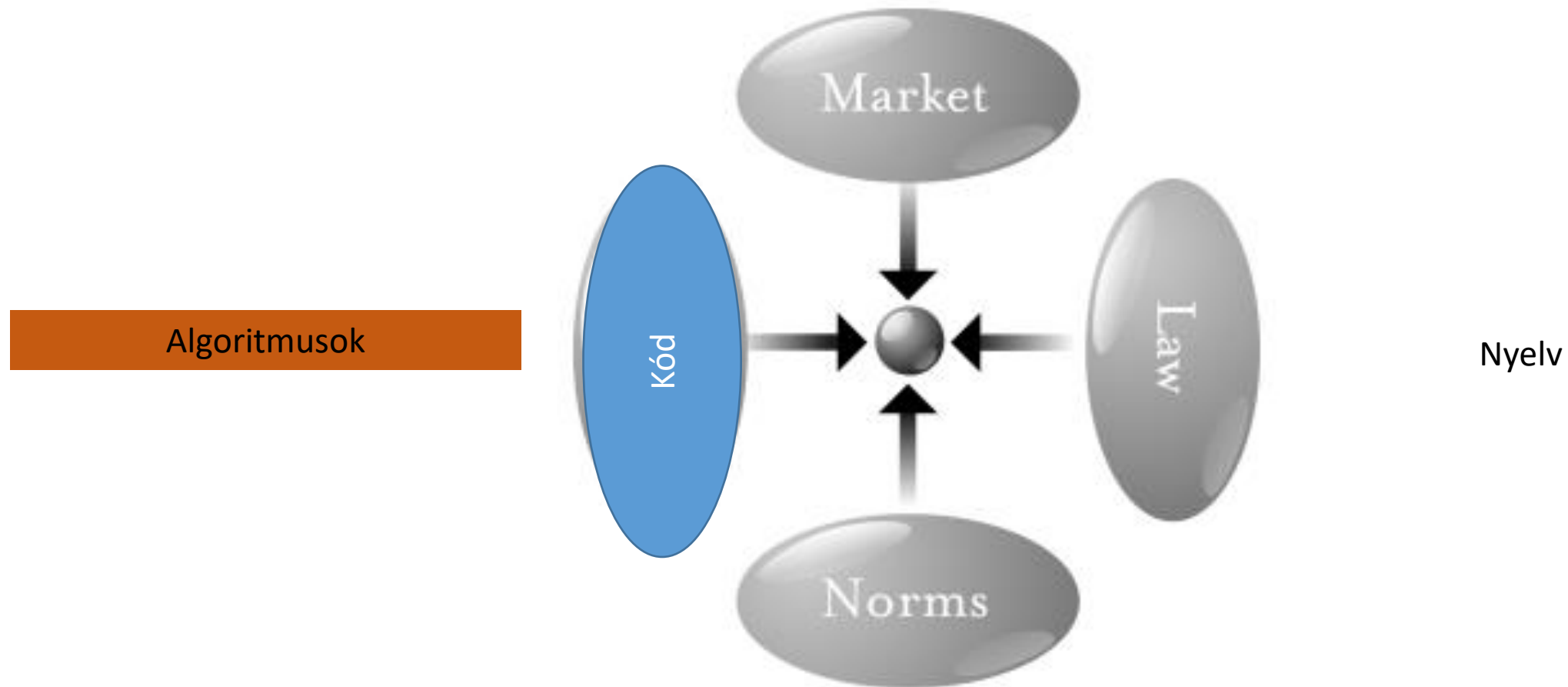
ELTE IK CLC

PROGRAM
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

Lessig

Ár (kereslet és kínálat)

Mások viselkedése

Példák az architektúrák jogkikényszerítésére

- Sebességkorlátozó tábla vs fekvőrendőr
- Záróvonal vs betonterelő
- „Magánterület” tábla vs kerítés
- „Tartalmi kellékek leírása” vs úrlap

Példák a kódok jogkikényszerítésére – a platformok előtti világ

- Szerzői jogok > másolásvédelem
- Bérszámfejtő szoftver > csak a benne található jogviszony-típusok közül választhatunk
- Jogosultságok bizonyos dolgok megtételére > jogosultság a kódban: login – password (+esetleg mobiltelefonos azonosítás)

A platformok

- A platformok virtuális környezetek – teljesen körbevesznek bennünket
- Kódok százai futnak, amikor feljelentkezünk egy platformra
 - Megfigyelő, adatgyűjtő kódok
 - Az aktivitásainkat korlátozó kódok, (pl. a feltöltést előzetesen szűrő kódok - moderálás)
 - Ajánlórendszerek – egyediesített tartalom: mi kerüljön a falunkra?
 - Architekturális kódok (a virtuális környezetet kialakító kódok): mit látunk magunk körül és milyen lehetőségeink vannak)

Az LLM-ek

- Az LLM-ek ismét új helyzetet teremtettek, mert a kód „megtanult beszélni”
- Eddig a jog nyelvi, míg a kód matematikai képződmény volt – szükség volt egy egyértelmű fordításra a kettő közt
- Az LLM-ekkel ez a határvonal elmosódik – egyelőre beláthatatlanok a következmények

Jogelméleti problémák 1. – a normativitás kérdése

- Attól függ a normativitásra adott válasz, hogy mit tekintünk a normativitás lényegének
- Ha a viselkedésbefolyásolást akkor a kód normatív, ha a „kellést” (ami az intelligibilis világban lehetséges csak), akkor nem. Utóbbi esetén a kód nem sollen hanem sein, sőt „Zwang”, kényszer
- A kód = rögzített feltételes okság (az hogy anyagba rögzítjük vagy jelekbe, - hardverbe vagy szoftverbe, - teljesen mindegy – a hardver = megkövesült szoftver)
- Ez igaz a determinisztikus kódokra, de nem igaz a sztochasztikus, vagy statisztikai alapú, valamiféle randomizációt vagy valószínűséget magukba foglaló algoritmusokra.
- Ezeknél a kimenetek kiszámíthatatlanok. („Szabad akarat?”)

Jogelméleti problémák 2. – a nyelv problémája

- A kódok nem nyelvi képződmények – minden ami a jogi nyelvhez kötődik, kiiktatódik a kódok által végzett viselkedéskontrollban
- Ha a jog lesz továbbra is a politikai közösség fő eszköze a viselkedéskontrollra, akkor egyre neuralgikusabb kérdés lesz, hogy ki és hogyan fordítja le kódokká a természetes nyelven megírt jogszabályokat.
- Nincsen értelmezés és emiatt nincsenek érvek és ellenérvek.
- Mi lesz a jogalkotással? (Rules as codes mozgalom – eleve legyen egy kód-verziója a jogalkotási termékeknek – ez kiiktatja
- A gépi kimenetek visszafordításának problémája – a megmagyarázhatóság

Jogelméleti problémák 3. - az „agency” probléma

- Az architektúra kényszer – nem ad választási lehetőséget
- Ugyanakkor az architekturális viselkedésirányítás legtöbbször nagyon egyszerű választási lehetőségeket kínál és nagyon látványos (betontuskó, fekvőrendőr, stb)
- Az algoritmikus viselkedésirányítás nem ilyen egyszerű
 - Gyakran nem „látszik”
 - A működése nem átlátható
- A kód nem megszeghető
 - Ennek nagyon drámai következményei lehetnek – az emberi szabadsághoz hozzátartozik, hogy úgy kövessük a jogot ahogy mi szeretnénk, és ha kell meg is szeghetjük.
 - A jog gyakran a kreatív értelmezéseken vagy éppen a jogsértéseken keresztül innoválódik. (Rosa Parks esete)

Jogelméleti problémák 4 – testreszabott jog és kiszervezett jog (bespoke law & outsourced law)

- A platformvilág miatt a jogalkotó egyre inkább kénytelen a platformokra mint magánszabályozókra tekinteni – őket szabályozza és nem az „állampolgárokat” (DSA, DMA) – a versenyjog pl. „bespoke antitrust” (Waller)
- Ez azzal is jár, hogy „kiszervezi” a szabályozást, és a végrehajtást.
- Ez a jelenség összefonódik egy másik jelenséggel az adminisztratív állam kockázatmegelőzést célzó, folyamatos igazodást (compliance) kívánó szabályozásával.
- Ráadásul a „compliance” a legtöbb esetben nagyon jól algoritmizálható – kiiktatható az ember mint compliance manager, a kódok tartatják be a jogot.

Az LLM-ek megjelenése

- Az LLM-ek számomra legfontosabb jellegzetessége, hogy miközben emberszerűen kommunikálnak, valójában kódok maradtak.
- Ez egyúttal az a lehetőséget is felveti, hogy a kódok meghódíthatják az erkölcsileg „átszínezett” ex post jogot is. (A hagyományos „jogászjogot”)
- Kérdés: a gép által hozott (javasolt) döntés akkor is ugyanúgy „gépi döntés” ha a gép ugyanúgy megmagyarázza, pusztán attól, hogy nem ugyanolyan kognitív folyamaton keresztül jutott el a döntésig mint egy ember.

A jogi döntés (ajánlás) és a gépi döntés (ajánlás) közti különbség

	Emberi döntés és érvelés	Gépi döntés és érvelés
Diszkréció	Számot ad arról, hogy a mozgástéren belül miért döntött valamerre (ajánlott valamit)	A gépnek nincsen szabad akarata, a mozgástér nem azt jelenti, mint az embernél
Nyelv	Az értelmezés a nyelv közegében zajlik, amely egy közösség gyakorlatában gyökerezik	Az „értelmezés” az adatok közegében zajlik. A gépnek sem világa, sem közössége nincsen.
Tények	A tényalkotás történetmesélés	A tényalkotás adatok csoportosítása, mintafelismerés.
Folyamat	Körkörös folyamat, a tényalkotás a jogszabályokra tekintettel, a jogszabályok a tényekre tekintettel alakulnak, csiszolódnak össze.	A gépi folyamatban nehezen értelmezhető az összechiszolódás.
Előrettekintés	A döntés (ajánlás) egyben példaadás, szabályalkotás is.	A gép nem képes társadalmi célok és értékek mentén előrettekinteni
Metaforák és narratívák	A metaforák, a narratívák és a metaszövegek kiterjedt használata a doménen kívül is.	A gép nehezen használ metaforákat, és csak azokra a szövegekre van tekintettel, amelyek a doménhez tartoznak.
Értékek	Értékekkel terhelt fogalmak kiterjedt használata	A gép nem képes az értékek használatára, mérlegelésére
Autoritás	A döntő (ajánló) fórumnak elfogadottnak kell lennie. A fórum tekintélye komoly tényező az elfogadásban	A gépnek nincsen tekintélye, elfogadottsága – ha van - nem ezen alapszik

A pénzügyintézet kontextusa

- Egyre több belső folyamat automatizált – a compliance folyamatai teljesen automatizáltak lesznek egy idő után
- Az érdemi működés (hitelbírálat, számlavezetés, befektetések) - szintén fokozatosan átcsúsznak az automatizált, vagy MI-vel támogatott terepre
- A kérdés: hol húzzuk meg a határt?
 - Emberi felülbírálat lehetősége
 - Bizonyos aktivitások teljesen kizártak?

THE WALL STREET JOURNAL.

CIO JOURNAL

Deepfakes Are Coming for the Financial Sector

Companies using photos or audio to verify customers' identities are preparing for bad actors gaming the system with generative AI

By *Isabelle Bousquette* [Follow](#)

April 3, 2024 7:00 am ET